

Naxçıvan teatrının Aydın Şahsuvarov səhifəsi

Aydının doğulduğu yer Naxçıvan teatrına (söhbət teatrın köhnə binasından gedir) çox yaxın idi və rəhmətliyin özü həmişə deyərdi ki, uşaqlığımız oralarda keçib. O vaxtlar teatr "Böyük dağ" deyilən yerdə idi. Həm qış salonu, həm də yay salonu var idi. Aydın bunu da deyərdi ki, uşaqdıq, imkanımız yox idi bilet alaıq. Dırmaşardıq böyük ağacların üstünə (yay salonu nəzərdə tutulur) və böyük həvəslə artistlərin oyununa tamaşa edərdik. Və balaca Aydının ağına da gəlməzdə ki, nə vaxtsa o da teatrdə işləyəcək və maraqlı rollarıyla diqqət çəkəcək və bir neçə on illiklər ötəndən sonra böyük bir titulu, Azərbaycan Respublikasının xalq artisti kimi fəxri adın sahibi olacaq.

Nəyse...Texnikumu bitirdi, təyinatla Mincivana gəldi, maşinist köməkçisi işlədi və sonra ordu sıralarına çağırıldı. Belə oldu onun qısa ömür bioqrafiyası.

Ordu sıralarından birbaşa Naxçıvan teatrına gəldi (1955). Onda Naxçıvan teatrının direktoru və baş rejissoru Miribrahim Həməzəyev idi. Və beləliklə Aydın Ağa oğlu Şahsuvarovun teatr günləri başladı. Düz 31 il bu qədim sənət ocağında bir-birindən dolğun rollar silsiləsi yaratdı.

Öncədən deyim ki, Aydın xarakter ustasıydı. Obrazla yaşamağı gözəl bacarırdı. Hissli, duyğulu, anımlı aktyor idi. Sənət haqqında bilgiləri də çox idi. Bu aktyor üçün ən lazımlı amildir. O, gözəl başa düşürdü ki, sənətkar savadlı, məlumatlı, dünyagörüşlü olmalıdır.

Aydın Şahsuvarov 55 bahar yaşadı. 1931-ci ilin yanvar ayının 31-də dünyaya gəldi və 1986-cı ilin iyun ayının 2-də dünyadan getdi. Yaşının və sənətinin ən kamil çərçivəsində. İndi qalsaydı 75-ci baharını

yaşayacaq idi. Heyf yaşamadı, daha zəngin xarakterli rollar yaradacaq idi. Yaşamadı. Min heyf. Bu da bir göynəmlə, ağırlı yerimizdir. Neyniyə, nə edək, insan Tanrı qarşısında acizdir.

Bir açıq sağlam həqiqət deməliyə. 31 illik teatr

...Uşaqlığın kövrək və romantik qayğıları arxada qaldı. Aydın Bakıya getdi, dəmiryol texnikumunda oxudu və oxuduğu illərdə özfəaliyyət dram dərnəyində üzv yazıldı, orada yeni dostlar tapdı və bu dərnəyin fəallarından biri oldu. O vaxtlar indi məşhur gülüş ustası, xalq artisti Hacıbaba Bağirov da həmin dərnəyin üzvü idi. Elə o vaxtlardan Aydında aktyor olmaq həvəsi yarandı... Bu istək, bu arzusu onun daxili aləmindən gəlirdi.

ömürlüyündə çox-çox rollara maraqlı səhnə həyatı bəxş etdi. Sevildi, alqışlandı, təbrikləndi. Belə yaşadı, belə ömür etdi: Ağlar-güləyən.

Həmişə Aydın haqqında düşünəndə nədənsə onun böyük istedadla yaratdığı bir neçə obrazı yada düşür. Nazim Hikmətin Vera Tul-yavola ilə yazdığı "Kor padşah" dramında Kor padşah, Cəlil Məmmədquluzadənin "Ölümlər" qəmli komediyasında Şeyx Əhməd, Anarın "Adamın adamı" komediyasında Fənd Fərəc, Üzeyir Hacıbəyovun "O olmasın, bu olsun" operettasında Hambal, Kəmalə Ağayevanın "Məhsəti" mənzum dramında Xətib...bir-birindən fərqli müxtəlif xarakterlər və ayrı-ayrı tərcümeyihallı insanlar. Kor padşah zalımlığı, müstəbidiyyəti, amansızlığıyla diqqəti cəlb edirsə, Şeyx Əhməd riyakarlığı, dələduzluğuyla yadda qalırdı. Fənd Fərəc adından görün-

düyü kimi ona-buna fırlıdaq gəlməyilə, hambal nadanlığı, kütbaşlıqla aktyor tərəfdən uğurla ifa olunurdu. Xətib tamam mənfəi xislətli cəlad idi.

Bütün bu insan xarakterlərini Aydın Şahsuvarov yaradırdı səhnədə. Ustalıqla rəsm olunan bu obrazlar özünün təbii və emosional ifasıyla nəzərlərdə diqqətlənirdi. Aktyor gözəl başa düşürdü ki, oynadığı bu obrazlar ayrı-ayrı insan xarakterləridir. Qiyafəsi də, gərişi də, duruşu da, danışığı da, qrimi də başqa-başqadır. Söhbət burasındadır ki, aktyor bu insanların daxili aləmini düzgün səciyyələndirirdi. Koloritli obraz yaratmaq üçün axtarışlar aparırdı. Və buna da müvəffəq olurdu. Aydın Şahsuvarov ümumən rahat və həmişə də axtarışda olan sənətkar idi.

Bu rolları Aydın Şahsuvarovun Naxçıvan teatrındaki unudulmaz səhifələri adlandırmaq olar.

Təkə bunlarımı? "Yaqif" mənzum dramındakı əhdə vəfalı, düz ilqarlı, geniş qəlblə şair Vidadi də Aydınin repertuarına zənginlik gətirən maraqlı rollarından sayılmalıdır. Çox sevrəklilə bu əlvan siyahıya N.B. Vəzirovun "Yağışdan çıxdıq, yağmura düşdük" komediyasındakı Qıdı Kirvəni də əlavə etmək lazımdır. Vidadi təkmimi, iradəsi, sədaqəti və səmimi dostluğuyla, Qıdı Kirvə məzəli hərəkəti, şuxluğu və hazırcavablığıyla fərqlənirdi. Bunlar da bir-birindən fərdi surətdə seçilən, ayrı-ayrı əqidə sahibləridirlər. Şair Vidadi hara, Qıdı Kirvə hara? Ən başlıca amil buydu ki, ifa təkmil və dürüst idi. Aktyor xarakter yaratmağı gözəl bacarırdı. Deməli aktyorun şərh yerində idi.

Azərbaycanın əməkdar incəsənət xadimi, görkəmli rejissor Baxşı Qələndərli (1903-1985) həmişə de-

yərdi ki, Aydın Şahsuvarov xarakter yaratmağı gözəl bacarır. Onunla işləmək adama xüsusi zövq verir. Mən Aydınla çox tamaşalarda işləmişəm. "Məhsəti" tamaşasında onun sənət keyfiyyətlərini yaxından duydum. O, Xətib rolunu gözəl yaratdı. "O olmasın, bu olsun" tamaşasındakı Hambal necə də şirin və duzlu idi. "Eşq və intiqam"dakı Şahbaz bəy qanıçən və rəzil idi.

Aydın 55 yaşında bizləri tərkdədi. Həyatda çox sakit, təmkinli, dinməz-danışmaz, amma səhnədə xalq artisti Firuzə Əlixanova demişkən, od-alov idi. Gözəl-gözəl insan xarakterləri yaradırdı. K.Simonovun "Dördüncülər" əsərində Naməlum adam, V.İvanovun "Zirəhli qatar 14-69" dramında Obab, V.Lavrenyevin "Hücum" pyesində Yartsev, Lore de Veqanın "Nə əldən qoyur, nə yardan doyur" əsərində Fabyo, K.Xudayevin "Mənim qaynanam" komediyasında Albadam, Ə. Əylislinin "Quşu uçan budaqlar" lirik psixoloji dramında Qədir, C.Cabbarlının "Od gəlini" əsərində Altunbay, S. Vurğunun "Komsomol" poemasında Mirpaşa, Karlo Holdoninin "Mehmanxana sahibəsi" komediyasında Markiz, Ramiq Muxtarın "Üfüqlər qızaran da" dramında Fərəc bəy, İmran Qasımovun "Nağıl başladı" pyesində Qurban... (bu siyahını xeyli artırmaq olar) kimi rollar xüsusi diqqət çəkirdi. Təbii ki, bu səhnə surətləri də ona az şöhrət qazandırmamışdı.

Aydın Şahsuvarovun səhnə ömürlüyündə Teymurləng obrazı xüsusi bir mərhələ təşkil edir. Dramaturq Həmid Arzulunun "Əlincə Qalası" tarixi dramında Aydın Şahsuvarov Teymurləng rolunu özünəməxsus bir ifadə oynamışdır. Aktyorun ifa təqdimində Teymurləng müstəbid, zalım, amansız, hətəta öz oğlu Miranşaha (V. Əsədov) qarşı zülmkar bir tirandır. Bu rol Aydının Naxçıvan teatrında oynanı-

lan sonuncu səhnə surətlərindən biridir. Amma milli teatr tariximizə cazibədarlıq, zənginlik gətirdi. Onun və teatrımızın ömürlüyündə yaşadı. Yaşadı, elə bu gün də yaşayır, xatırlanır, yad edilir bizim gözəl dostumuz və gözəl aktyorumuz Aydın Şahsuvarov.

Aydın yaşamaq illəri qarşıdaydı. O, İblis, Knyaz, Ağa Məhəmməd şah Qacar...oynamağa hazırlaşdı. Tale imkan vermədi. Nəvə görmək istəyirdi...Bu da qismət olmadı ona. Arzuları yarımçıq qaldı. Amma Azərbaycanın xalq artisti (1984) kimi, istedadlı bir aktyor kimi, mehriban və yanarlı bir insan kimi milli teatr tariximizin salnaməsinə düşdü. Və Naxçıvan teatrının Aydın Şahsuvarov səhifəsini yaratdı. Zəngin və mənəviyyatlı rollarıyla.

Aydın bir soyuq, sazaqlı, tufanlı qış günündə - 31 yanvar 1931-ci ildə Naxçıvanın qədim "Sarvanlar" məhəlləsində dünyaya gəldi. Və bir isti, bürkülü yay günündə - 2 iyun 1986-cı ildə - 55 yaşında sənətdaşlarından, sevgili tamaşaçılarından ayrıldı. Bizlər Aydinsız qaldıq, Naxçıvan teatrı da Aydinsız yaman yetim göründü. Bu ayrılığın, bu nisgilin qəmini, dərini elə bu gün də çəkirik, sabah da çəkəcəyik. Heyf. Mın ağrılarla heyf! Aydın, köhnə dost, gözəl aktyor, sənədən yox idi. Vallah, billah, yox idi. Bu gün də varsan, sabah da olacaqsan. Neyniyək, bu da bir tale qismətidir. Dünyaya gəldin, gözəl-gözəl rollar düzümü yaratdın. Və heç kimə, heç bir əziyyət vermədən bu dünyadan köçdün. Bu dünyada görmədiklərini, barı o dünyada görəsən.

*Cəlil VƏZİROV,
teatrşünas*